

Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilir Finans - ESG - Raporlama

Hakkında Her Şey

Hüseyin HAS

Hasan SEYMAN

Hüseyin HAS & Hasan SEYMAN

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
Sürdürülebilir Finans - ESG - Raporlama
HAKKINDA HER ŞEY

ISBN 978-625-5964-25-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Şubat 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Repro Bir Mat. Kağ. Rek. Tas. Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa - Sertifika No: 47381

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

— “ —————

“Olmak
ya da
Olmamak...”

————— ” —

- William Shakspeare

YAZARLAR HAKKINDA

Hüseyin HAS

Boğaziçi Üniversitesi İktisat Bölümü'nden mezun olan Hüseyin HAS, yüksek lisansını dünyanın en prestijli üniversitelerinden biri olan Harvard Üniversitesi'nde tamamlayarak akademik başarısını uluslararası bir seviyeye taşıdı. Harvard'da bulunduğu süre boyunca, dünyaca ünlü profesörlerle birlikte araştırma yapma ve onların asistanlığını üstlenme fırsatını da yakaladı. Profesyonel kariyerine Başkanlık'ta adım atan HAS, daha sonra uzun yıllar boyunca Sermaye Piyasası Kurulu'nda (SPK) uzman ve yönetici olarak görev aldı ve burada finansal düzenlemeler, denetim ve piyasa dinamikleri üzerine derin bir uzmanlık geliştirdi. Ardından, özel sektörde danışmanlık ve liderlik pozisyonlarında bulundu. Günümüzde, yönetim danışmanlığı, sürdürülebilir finans ve sermaye piyasaları alanlarında tanınmış bir stratejist olarak, kurumlara sürdürülebilir ve başarılı bir gelecek için rehberlik ediyor.

ORCID No: 0009-0008-7155-8905

Hasan SEYMAN

Boğaziçi Üniversitesi İktisat Bölümü'nden mezun olduktan sonra kariyerine Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) bünyesindeki denetim birimlerinde uzman ve yönetici olarak devam eden Hasan SEYMAN, dünyanın en seçkin işletme okullarından biri olan London Business School'dan (LBS) aldığı MBA derecesi ve ABD sermaye piyasaları düzenleyici otoritesi US Securities and Exchange Commission'daki (SEC) görevleri ile kariyerine benzersiz uluslararası bir boyut kazandırmıştır. Denetim ve düzenleme alanlarında başladığı başarılı kariyerine özel sektörde devam eden Hasan SEYMAN, sürdürülebilir finans ve yönetim danışmanlığı alanlarındaki yüksek profilli projelerde danışmanlık yapmaktadır.

ORCID No: 0009-0008-1951-9159

ÖN SÖZ

Sürdürülebilirlik, özellikle 21'inci yüzyılın başından itibaren önemi artan bir şekilde, küresel çapta iş dünyası, finans ve siyasetin önemli ilgi alanlarından biri haline gelmiştir. Sürdürülebilirlik kavramının köklü bir geçmişi olsa da, küresel krizler, çevresel felaketler, sosyal sorumluluk talepleri ve iklim değişikliği ile ilgili artan endişeler, günümüzde sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir finansın inkâr edilemez ve vazgeçilmez konular haline gelmesini sağlamıştır.

Bu kitabı yazarken, kısa vadeli çıkarlara dayalı stratejilerin olumsuz sonuçlarını göz önüne alarak, uzun vadeli değer oluşturmaya dayanan sürdürülebilirliğin ve sürdürülebilir finansın sadece bir etik ilkeler seti değil, aynı zamanda zorunlu bir ekonomik yol olduğunu vurgulamak istedik. Bize göre sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir finans, bireylerin, işletmelerin ve hükümetlerin karar alma süreçlerini yeniden şekillendiren ve Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (ESG) kriterlerini kapsayan birçok kapsamlı yaklaşımı bünyesinde barındırmaktadır. Kitabın her bölümü, bu geniş anlamları olan ve bazen de karışık kavramları daha anlaşılır ve uygulanabilir hale getirmek amacıyla kaleme alınmıştır.

Zamanlama

Uzun bir süredir üzerinde çalıştığımız bu kitabı Sürdürülebilir Finans ve ESG/ Sürdürülebilirlik Raporlaması açısından oldukça kritik bir döneme girdiğimiz ve ESG konusunda dünyanın farklı yerlerinde farklı tartışmaların yaşandığı bu günlerde yayımlamayı uygun gördük. Zira son yıllarda, küresel ölçekte, özellikle işletmeler açısından, sürdürülebilirlik ve ESG raporlama düzenlemelerinde önemli ölçüde bir artış gözlemlenmektedir. Ayrıca, ESG/Sürdürülebilirlik Raporlaması çerçevelerinde de önemli bir konsolidasyon yaşanmakta olup, bu da işletmelerin ve finansal kurumların sürdürülebilirlik performanslarını daha tutarlı ve karşılaştırılabilir bir şekilde rapor etmeleri zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği öncülüğünde geliştirilen yeni düzenlemeler, ESG raporlamasını küresel iş dünyasının merkezine yerleştirmiştir. Başka bir ifade ile, ilk zamanlarda şirketlerin imajlarını düzeltme (PR) vasıtası olarak görülen gönüllü sürdürülebilirlik raporlamaları artık finansal tablolar gibi yatırımcıların doğru yatırım kararları vermeleri için gerekli, vazgeçilmez bilgi kaynakları haline gelmektedir.

Bu bağlamda, özellikle AB'nin sürdürülebilir finans alanındaki liderliği, Türkiye gibi AB ile önemli ticari ilişkisi bulunan ekonomileri de bu alanda hızla harekete geçmeye sevk etmiştir. Türkiye, hem IFRS Sürdürülebilirlik Standartlarını hem de AB Yeşil Mutabakatını benimseyerek, sürdürülebilir finansın bir gereklilik olduğunu açıkça ortaya koymuştur. AB'nin Türkiye'nin en büyük ihracat pazarı olması, bu adaptasyon sürecinin hızlı bir şekilde gerçekleşmesini gerektirmektedir.

Bu gelişmeler ışığında, kitabımız, Türkiye'nin ve küresel piyasaların sürdürülebilir finans konusunda karşılaştığı fırsat ve zorluklar hakkında derinlemesine bir analiz sunmaktadır. Okuyucularımıza, değişen düzenlemelere ve küresel trendlere ayak uydurabilmeleri için gerekli bilgi ve araçları sağlamak amacıyla, kitabın bu dönemde okurlar ile buluşmasının son derece faydalı olacağını düşünüyoruz. Bu bağlamda, sürdürülebilirlik ve finansın kesişim noktasındaki bu kitabın, hem akademik hem de profesyonel dünyada önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

İçerik ve Yaklaşımımız

Bu kitap, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir finans alanında kapsamlı ve derinlemesine bir bakış açısı sunmak amacıyla yapılandırılmıştır. Kitabın ilk bölümleri, sürdürülebilirliğin temellerini ele alarak, bu kavramın tarihçesini ve Kurumsal Sosyal Sorumluluktan (CSR) ESG'ye doğru nasıl gelişim gösterdiğini detaylı olarak anlatmaktadır. Bu geçişi, sürdürülebilirlik ve ekonomik büyüme teorileri bağlamında analiz ederken, küresel kurumsallaşma süreçlerini de dikkate alıyoruz. Bu şekilde okuyucularımıza sürdürülebilirliğin arka planını ve gelişim sürecini sunmayı hedefliyoruz.

İkinci bölümde, sürdürülebilirlik hedefleri ve bu hedeflerin temelini oluşturan faktörlere odaklanıyoruz. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (UN SDGs), BM Sorumlu Yatırım İlkeleri (UN PRI), Paris İklim Anlaşması ve AB Yeşil Mutabakatı gibi küresel girişimler ve anlaşmalar bu bölümde ele alınmakta olup, bu hedeflerin sürdürülebilir finans dünyası üzerindeki etkileri ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir.

Kitabın üçüncü bölümünde ise sürdürülebilirlik ve paydaşlar arasındaki ilişkiler ele alınmaktadır. Kısa vadeli ve uzun vadeli hedeflerin karşılaştırılması, hissedar ve paydaşlar arasındaki dengeler ve bu dengenin sürdürülebilirlik üzerindeki etkileri detaylandırılmaktadır. Sürdürülebilirliğin paydaşlar açısından neden önemli olduğu bu bölümde kapsamlı bir şekilde tartışılmaktadır.

Dördüncü ve beşinci bölümlerde sürdürülebilir yatırım araçları, borçlanma araçları, özel sermaye yatırımları, servet yönetimi ve fonlar gibi konular hakkında detaylı bilgilere yer verilmektedir. Ayrıca, ESG yatırım yaklaşımları ve bu yaklaşımların finansal ekosistem üzerindeki etkileri ele alınmaktadır. Kitabımız, sürdürülebilir yatırımın tarihsel gelişimini de detaylandırarak, bu alanda yatırımcılara rehberlik edecek önemli bilgiler sunmaktadır.

Altıncı bölümde, sürdürülebilir Bankacılık, Sigortacılık ve İslami Finans gibi finansal hizmetlerin sürdürülebilirlikle ilişkileri ve sürdürülebilirlik konularının bu sektörlere nasıl entegre edildiği incelenmektedir. Sürdürülebilir finansın farklı

alt sektörlerdeki uygulamaları ve bu uygulamaların sektörel dönüşüm üzerindeki etkileri de bu bölümde ele alınmaktadır.

Kitabın sonraki bölümlerinde ise, sürdürülebilirlik raporlama çerçeveleri ve küresel ESG düzenlemeleri kapsamlı bir şekilde incelenmektedir. IFRS sürdürülebilirlik standartları, GRI raporlama girişimi, CDP gibi önemli raporlama standartlarının yanı sıra, AB ve ABD'deki düzenlemeler ile diğer ülke düzenlemeleri detaylandırılmaktadır. Kitap, ayrıca Türkiye'deki sürdürülebilirlik uygulamaları ve düzenlemelerini de ele alarak, yerel bağlamda sürdürülebilirlik raporlamasının nasıl geliştiğini açıklamaktadır.

Son bölümde ise sürdürülebilirlik ve ESG ile ilgili önemli tartışmalara yer veriyoruz. Yeşil Yıkama (Greenwashing), Yeşil Suskunluk (Grrenhushing) gibi konuların yanı sıra, iklim politikaları, Dijitalleşme ve Yapay Zeka gibi sürdürülebilirlik açısından geleceğe yönelik önemli başlıklar değerlendirilmektedir. Bu bölüm, okuyucularımıza Sürdürülebilirlik ve ESG'nin geleceğine dair kritik tartışmalar ve olası gelişmeler hakkında bir bakış sunmayı amaçlamaktadır.

Kitabımızın bu yapısı ve kapsamlı yaklaşımı, okuyucularımıza sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir finans konularını farklı açılardan ele alma fırsatı sunmakta ve akademik dünyadan iş dünyasına kadar geniş bir yelpazeye hitap etmektedir.

Hedef Kitle

Bu kitap, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir finans dünyasına yeni adım atanlardan, bu alanda derinlemesine bilgi edinmek isteyen profesyonellere kadar geniş bir okuyucu kitlesi için kapsamlı bir referans kitap ve rehber niteliğindedir. Akademik araştırmalardan vaka analizlerine kadar geniş bir yelpazede bilgi sunan bu çalışma, sadece Türkiye'deki değil, dünyanın dört bir yanındaki sürdürülebilirlik düzenlemelerini ve uygulamalarını da ele alarak, sürdürülebilir finans ve kalkınma hedefleriyle uyumlu bir geleceğin nasıl inşa edilebileceğine dair önemli öngörüler sunmaktadır. Kitabı yazarken, hem teorik bilgiyi hem de uygulamaya yönelik araçları dengelemeye özen gösterdik.

Bu Kitap Diğerlerinden Nasıl Farklılaşıyor?

Bu kitap, sürdürülebilirliğe bütüncül bir yaklaşımla ele alınması bakımından alanındaki diğer eserlerden ayrılmaktadır. Biz, sürdürülebilirliğin kısa vadeli bir trend değil, uzun vadeli değer oluşturma stratejisi olduğuna inanıyoruz. Kitapta ele aldığımız sürdürülebilirlik anlayışı, Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (ESG) faktörlerini kapsarken, bu yaklaşımın kökenlerini önceki Kurumsal Sosyal Sorumluluk (CSR) uygulamalarına dayandırıyoruz. CSR'in gelişimini modern ESG ile

ilişkilendirerek, hem tarihsel bağlam hem de geleceğe yönelik kapsamlı bir bakış sunuyoruz.

Sürdürülebilir finans konusunda da, aynı şekilde, bütüncül bir yaklaşım benimsemeye çalıştık. Sürdürülebilir yatırım araçları ve finansal piyasalardaki alt sektörleri geniş bir perspektifle ele almaya çalıştık. İslami finans, geleneksel bankacılık ve sigorta gibi farklı alanlara odaklanarak, sürdürülebilirliğin finans dünyasının her alanına nüfuz etmesi gerektiğine ve bu sektörlerin sürdürülebilir bir gelecek inşa etmekte önemli roller üstlenebileceğine inanıyoruz.

Bu kitabı diğerlerinden ayıran bir diğer özellik ise tarafsız kalma çabamızdır. Kitabı yazarken, konuya ilişkin herhangi bir tarafı tutmaktan ziyade, ESG ve Sürdürülebilirlik konularını olumlu ve olumsuz yönleriyle ele alıp dengeli bir bakış açısı sunmaya gayret ettik. ESG'ye yönelik özellikle son zamanlarda yoğunlaşan eleştirileri de dikkate alarak, okuyucularımızın bu konudaki tartışmalara daha bilinçli bir şekilde dahil olabilmelerini sağlamayı hedefledik.

Son olarak, bu kitapta yeri geldikçe sürdürülebilirlik ile ilgili hem olumlu hem de olumsuz şirket uygulamalarına yer verdik. Kitapta yer verdiğimiz vaka çalışmaları ile sürdürülebilirlik sorunlarının pratikteki somut etkilerini gözler önüne serdik. Teoriye gerçek dünya örnekleriyle ilişkilendirerek, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir finansın sunduğu fırsatların ve karşılaşılan zorlukların daha pratik bir şekilde anlaşılmasını amaçlıyoruz.

Teşekkürlerimizle

Bu zorlu ve heyecan verici yolculukta size rehberlik etmeyi umuyoruz. Sürdürülebilirliğin geleceğimizi nasıl şekillendireceğine dair bu önemli tartışmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Sürdürülebilir bir geleceğe adım atarken, birlikte daha iyi ve daha sürdürülebilir bir dünya dileğiyle...

Hüseyin HAS & Hasan SEYMAN

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v

1. BÖLÜM SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS

Giriş.....	1
Tarihçe	3
Kurumsal Sosyal Sorumluluk (CSR -Corporate Social Responsibility).....	4
Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirliğin AB'deki Gelişimi.....	8
Doğu Asya ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk	10
Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Ötesi	15
Çevre Felaketleri.....	15
Küresel Isınma ve İklim Değişikliği ile İlgili Artan Endişeler	17
Çalışan Hakları ile İlgili Gelişmeler	23
Muhasebe ve Kurumsal Yönetim Skandalları	25
Ekonomik Büyüme, Kalkınma Teorileri ve Sürdürülebilir Kalkınma	27
Sürdürülebilir Kalkınma: Ekonomik İlerlemenin Belki de Tek Yolu	29
Sürdürülebilir Kalkınma Konusunda Yeni Bir Yaklaşım İhtiyacı	31
Küresel Kurumsallaşma: Sosyal Sorumluluktan Sürdürülebilirlik ve ESG'ye Geçiş	32

2. BÖLÜM SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK HEDEFLERİ VE ESG FAKTÖRLERİ

BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (UN/SDG- Sustainable Development Goals)	35
BM Sorumlu Yatırım İlkeleri (UN-PRI:Principles of Responsible Investment)	39
Paris İklim Anlaşması	43
AB Yeşil Mutabakatı (EU Green Deal)	44
Avrupa Yeşil Mutabakatının Temel Unsurları ve Hedefleri.....	45
Yeşil Mutabakat ve Küresel Girişimler.....	54
Yeşil Mutabakat ve Ötesi.....	56
Sürdürülebilirlik ve ESG (Çevresel, Sosyal ve Yönetişim) Faktörleri	61
Çevre Faktörleri (E).....	62
Sosyal Faktörler (S)	66
Yönetişim (Kurumsal Yönetim) Faktörleri (G).....	68

3. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE PAYDAŞLAR

Kısa Vade Uzun Vadeye Karşı.....	72
Hissedarlar ve Paydaşlar	81
Friedman Doktrini ve Öncesi	81
Paydaşlar vs. Ortaklar	83
Sadece Hissedar Üstünlüğüne Odaklanmanın Maliyetleri.....	87
Sürdürülebilirliğin Paydaşlar için Önemi	90
Tüketiciler.....	90
Çalışanlar	92
Yatırımcılar	92
Toplum ve Çevre.....	93

4. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR YATIRIM

Sürdürülebilir Yatırımın Tarihi ve Gelişimi.....	95
Sürdürülebilir Yatırım ve Değer Oluşturma	99
Sürdürülebilir Yatırım Yaklaşımları.....	102
İlkelere ve Değerlere Dayalı Yatırım	102
Değere Dayalı Yatırım	104
Birleşmiş Milletler Sorumlu Yatırım İlkelerinde Tanımlanan ESG Yatırım Yaklaşımları	105
Tarama (Screening)	106
ESG Entegrasyonu	107
Tematik Yatırım	108
Vekalet (Stewardship)	111
Etki Yatırımı (Impact Investing).....	113
Sürdürülebilir Yatırım Pazarı.....	115
Sürdürülebilir Yatırımlara Yönelmek İçin Sebepler	117
ESG Finansal Ekosistemi.....	119
ESG Derecelendirmesine ve Raporlamasına Tabi Şirketler ve Finansal İhraççılar.....	119
ESG Bilgilerinin Kullanıcıları: Varlık Yöneticileri, Kurumsal Yatırımcılar ve Kamu Otoriteleri	120
ESG Derecelendirme Kuruluşları.....	120
ESG Endeks Sağlayıcıları.....	120
ESG Düzenleyici ve Kural Koyucuları.....	121
Sürdürülebilirlik ve ESG Analizinde Önemlilik (Materiality) Kavramı ve Yatırım Süreci.....	122
Yönetilemeyen vs. Yönetilmeyen Riskler.....	125
Sürdürülebilirliğin Önemlilik Değerlendirmesini Zorlaştıran Özellikleri	125
Önemli Sürdürülebilirlik Faktörlerinin Finansal Tablolara Etkisi.....	127
Çevresel Faktörlerin Finansal Tablolara Etkisi	128
Sosyal Faktörlerin Finansal Tablolara Etkisi	129

Yönetişim Faktörlerinin Finansal Tablolara Etkisi.....	130
ESG Derecelendirmeleri.....	131
ESG Derecelendirmeleri Üzerine Araştırmalar.....	134
Düşük Korelasyona Neden Olan Unsurlar.....	136

5. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE DİĞER FİNANSAL ARAÇLAR

Sürdürülebilirlik ve Borçlanma Araçları	143
İhraççı Niteliğine Göre Sınıflandırma	143
Türlerine Göre Sınıflandırma.....	147
ESG Tahvillerinin Küresel Tahvil Piyasasındaki Pazar Payı	153
Sürdürülebilirlik ve Özel Sermaye (Private Equity) Yatırımları.....	155
Sürdürülebilirlik ve Servet Yönetimi.....	158
Sürdürülebilirlik ve Fonlar	160
Sürdürülebilirlik ve Yatırım Fonları (Mutual Funds)	160
Sürdürülebilirlik ve Borsa Yatırım Fonları (Exchange Traded Funds).....	162

6. BÖLÜM

FİNANSIN DÖNÜŞÜMÜ: SÜRDÜRÜLEBİLİR BANKACILIK, SİGORTACILIK VE İSLAMİ FİNANS

Bankacılık ve Sürdürülebilirlik.....	164
BM Sorumlu Bankacılık İlkeleri (Principles for Responsible Banking).....	166
Net-Sıfır Bankacılık İttifakı (NZBA- Net-Zero Banking Alliance).....	169
ESG Faktörleri ve Bankacılık	172
Sürdürülebilirlik ve ESG Faktörlerinin Bankacılık Faaliyetlerine Entegrasyonu	175
ESG Faktörlerinin Bankacılık Faaliyetlerine Entegrasyonu: Bankalar İçin Yapılandırılmış On Adım ESG Yaklaşımı	185
AB'de Faaliyet Gösteren Bir Bankanın Uyması Gereken Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri.....	189
Sigortacılık ve Sürdürülebilirlik.....	193
Sigorta Şirketlerinin Maruz Kalabileceği Sürdürülebilirlik Risk ve Etkileri.....	200
Sigorta Şirketleri İçin Önemlilik Analizi.....	202
Sürdürülebilirlikle İlişkili Sigorta Çözümleri	206
Sigorta Şirketlerinin Sürdürülebilirlik Risk ve Faktörlerine Maruziyetine Göre Sınıflandırılması.....	208
Sürdürülebilirlik Risk Sınıflandırmaları Doğrultusunda Uygulanabilecek Sürdürülebilirlik Stratejileri	210
IFRS Sürdürülebilirlik Standartlarında Yer Alan Sigortacılık Raporlama İlkeleri.....	212
Sigorta Şirketlerinde Sürdürülebilirlik ile İlgili AB Düzenlemeleri.....	213
İslami Finans ve Sürdürülebilirlik	216
İslami Finans: İlkeler ve Temeller.....	217
Ortak Değerler ve Sinerji.....	217

7. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMA ÇERÇEVELERİ

Sürdürülebilirlik ve ESG Raporlaması Nedir?	223
Sürdürülebilirlik Raporlaması Neden Önemlidir?	224
Sürdürülebilirlik Raporlama Çerçeve ve Standartları	225
IFRS Bünyesinde Oluşturulan Yeni Raporlama Mimarisi	228
SASB- Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu	228
TCFD- İklimle İlgili Finansal Açıklamalar Görev Gücü.....	230
IIRC-Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi.....	232
CDSB- İklim Açıklama Standartları Kurulu.....	233
ISSB- Uluslararası Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu.....	233
GRI- Küresel Raporlama Girişimi.....	235
CDP - Karbon Saydamlık Projesi	238
TNFD - Doğa ile İlgili Finansal Açıklamalar Görev Gücü	240
ESRS- Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları	244
Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (ESRS) 1: Genel Gereklikler	248
ESRS ve Çifte Önemlilik	251
ESRS ve Değer Zinciri Kavramı.....	257
Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (ESRS) 2: Genel Açıklamalar	259
Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (ESRS) E1-E5 Çevre Standartları	265
Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (ESRS) S1-S4 Sosyal Standartlar.....	265
Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (ESRS) G1Yönetişim Standardı	266
ESRS ve ISSB Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar.....	266
ESRS ve GRI Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar.....	268
Sürdürülebilirlik Raporlamasına İlişkin Güvence Denetimi.....	269
Güvence Denetiminin Önemi	270
Denetim Metodolojileri	270
Güvence Denetiminin Etkileri.....	271

8. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ESG RAPORLAMALARINA İLİŞKİN GLOBAL DÜZENLEMELER

Yaygın ESG Düzenleme Tarzları: Bölgesel Bir Karşılaştırma	274
Avrupa Birliği (AB) Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri.....	276
Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması Direktifi (CSRD)	278
Sürdürülebilir Finans Bilgilendirme Düzenlemesi (SFDR)	281
AB TAKSONOMİSİ	289
ESG Derecelendirme Faaliyetlerinin Şeffaflığı ve Bütünlüğüne İlişkin Düzenleme	295
Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti Direktifi (CSDDD)	299
ABD Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri.....	303

ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC) İklim Bilgilendirme Kuralı (CDR).....	304
Kaliforniya İklim Kurumsal Veri Sorumluluğu Yasası (CCDAA).....	312
Kaliforniya İklimle İlgili Finansal Risk Yasası (CRFRA)	313
ABD Çalışma Bakanlığı (DOL) Düzenlemesi	314
Diğer Ülke Düzenlemeleri	315
İngiltere	316
Çin	316
Japonya.....	318
Hindistan	320
Güney Kore	320
Emisyon Kontrolü ve Yönetimi	321
Temel Sera Gazları ve Karbon.....	322
Emisyon Kontrolü İlgili Temel Terimler	323
Başlıca Sera Gazı Emisyon Kaynakları	324
Sera Gazı Emisyonlarını Azaltmaya Yönelik Yaklaşımlar	325
Sera Gazı Emisyonlarını Azaltmada Başarılı Örnekler	327
Karbon Ayak İzi Hesaplama Metodolojileri	328
Karbon Nötrlük, Net Sıfır ve Bilim Temelli Hedefler	331
Karbon Fiyatlandırma Mekanizmaları	334

9. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Türkiye'de Sürdürülebilirlik Uygulamalarının Gelişimi	336
Yeşil Mutabakat Eylem Planı.....	339
Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma Konusunda Fırsatlar	340
Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	341
Sıfır Atık ve Döngüsel Ekonomi.....	344
İklimle İlgili Finansman Fırsatları.....	345
Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma ile İlgili Endişeler.....	346
İklim Değişimi ve Karbon Nötrlüğü	346
Biyçeşitlilik ve Ekosistemin Korunması.....	348
Kapsayıcı Büyüme ve Eşitlik	348
İşçi Hakları ve Çalışma Koşulları	349
Türkiye'de Sürdürülebilir Finans ve Sürdürülebilirlik Raporlaması Çerçevesi	349
Kurumsal Çerçeve	351
Düzenleyici Çerçeve.....	353
Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları (TSRS).....	354
TSRS-1: Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler	358
Sürdürülebilirlikle İlgili Açıklanan Bilginin Özellikleri	359

Sürdürülebilirlik Raporlarının Temel İçerikleri	362
TSRS-2: İklimle İlgili Açıklamalar	367
İklimle İlgili Açıklamaların Temel İçerikleri	368
TSRS Sürdürülebilirlik Raporlama Sürecinde Karşılaşılabilecek Zorluklar	371
Sermaye Piyasaları ile İlgili Düzenlemeler.....	373
Kurumsal Yönetim Tebliği.....	374
Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi.....	375
Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi.....	376
Sorumlu Yönetim İlkeleri (SYİ).....	376
Borsa İstanbul Düzenlemeleri.....	378
Bankacılık ile İlgili Düzenlemeler	379
Sürdürülebilirlik Bağlamında TTK'nın 369. Maddesinin Yorumu ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu	381

10. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ESG KONUSUNDAKİ ÖNEMLİ TARTIŞMALAR

Yeşil Yıkama – Greenwashing.....	385
Tarihçe ve Tanım	385
Greenwashing Konusunda AB'deki Gelişmeler	386
Greenwashing Konusunda ABD'deki Gelişmeler.....	388
Sürdürülebilirlik ve Çevre Odaklı Girişimlerin Gizlenmesi: Yeşil Suskunluk (Greenhushing).....	388
İklim Politikaları, Sürdürülebilirlik ve ESG'ye Yönelik Tartışmalar	391
ABD.....	392
Avrupa Birliği.....	393
Geleceğe Yönelik Bir Değerlendirme	394
Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Dijitalleşme ve YAPAY ZEKA (AI)	396
Sürdürülebilirlik ve Dijitalleşme	397
Yapay Zeka ve Sürdürülebilirlik.....	400
Riskler, Zorluklar ve Etik Hususlar	405
Dijitalleşmeye Yönelik Bir Değerlendirme.....	406

Sürdürülebilirlik Sözlüğü.....	407

Kaynakça.....	420

Notlar	422

BİLGİ PENCERELERİ

Bilgi Penceresi 1: Asya'da Kurumsal Sosyal Sorumluluk Girişimleri	13
Bilgi Penceresi 2: BP Deepwater Horizon Petrol Sızıntı Çevre Felaketi.....	16
Bilgi Penceresi 3: İklim Değişikliği ile İlgili Çarpıcı Gerçekler	18
Bilgi Penceresi 4: Gündem 21 (Agenda 21)	20
Bilgi Penceresi 5: Kyoto Protokolü	21
Bilgi Penceresi 6: AB Emisyon Ticaret Sistemi.....	57
Bilgi Penceresi 7: Volkswagen ve Kurumsal Yönetim	71
Bilgi Penceresi 8: CEO'lar ve Ortalama Görev Süreleri.....	74
Bilgi Penceresi 9: Uzun Vade ve Yönetici Tazminat Planları	75
Bilgi Penceresi 10: Norveç Varlık Fonu	76
Bilgi Penceresi 11: Uzun Vade ve Hissedar Hakları Direktifi.....	80
Bilgi Penceresi 12: MSCI KLD 400 Sosyal Endeksi	97
Bilgi Penceresi 13: Sürdürülebilir Yatırımın Gelişim ve Değişimi.....	98
Bilgi Penceresi 14: ESG Derecelendirmelerinin Farklılığı	135
Bilgi Penceresi 15: Brezilya Sürdürülebilir Tahvilleri	146
Bilgi Penceresi 16: Türkiye'nin İlk Yerel Yönetim Yeşil Tahvili.....	146
Bilgi Penceresi 17: İkinci Taraf Görüşünün Alınması	149
Bilgi Penceresi 18: Sürdürülebilirlik ve Servet Yönetimi.....	159
Bilgi Penceresi 19: ESMA Sürdürülebilir Fon Kuralları ve SEC Fon Adları Kuralı (Names Rule).....	161
Bilgi Penceresi 20: Ekvator Prensipleri.....	166
Bilgi Penceresi 21: Banka Departmanlarına ESG Entegrasyonu Rehberi.....	179
Bilgi Penceresi 22: Değerlere Dayalı Bankacılık için Küresel İttifak.....	181
Bilgi Penceresi 23: Sürdürülebilir Sigortacılık İlkeleri (PSI).....	195
Bilgi Penceresi 24: Sürdürülebilir Sukuk Piyasası	220
Bilgi Penceresi 25: Sürdürülebilirlik Raporlamaları	224
Bilgi Penceresi 26: SASB Standartlarının Geleceği	230
Bilgi Penceresi 27: <IR> Raporlarının Geleceği	232
Bilgi Penceresi 28: Geçiş Riskleri.....	235
Bilgi Penceresi 29: ESRS Raporlama Zamanlaması	246
Bilgi Penceresi 30: ESRS Kapsamında Çifte Önemlilik (Double Materiality) Örnekleri.....	256
Bilgi Penceresi 31: İnsan Hakları Durum Tespit Süreçleri.....	264
Bilgi Penceresi 32: Sürdürülebilirlik Raporlamasında Birlikte Çalışabilirlik	269
Bilgi Penceresi 33: CSRD Kapsamında Güvence Denetimi.....	271
Bilgi Penceresi 34: Asgari Güvence (Minimum Safeguards) Kavramı	291
Bilgi Penceresi 35: SEC Kapsam (1) ve (2) Emisyonları.....	310
Bilgi Penceresi 36: Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları Kapsamı	357
Bilgi Penceresi 37: TSRS(1) 12 Adımda Uyum Rehberi.....	365
Bilgi Penceresi 38: Yeşil Suskunluk	390
Bilgi Penceresi 39: ABD Çevre Koruma Ajansı Karbon Ayak İzi Hesaplayıcısı.....	400

VAKA ANALİZLERİ

Vaka Analizi 1: Rana Plaza Trajedisi.....	24
Vaka Analizi 2: “DIESELGATE” - Volkswagen Emisyon Skandalı.....	26
Vaka Analizi 3: Enron Corporation ve Kısa Vadeye Odaklanma	78
Vaka Analizi 4: ABD Opioid Skandalı.....	88
Vaka Analizi 5: Patagonia- Outdoor Ekipmanlarından Çevresel Aktivizme	91
Vaka Analizi 6: USCCB Yatırım Politikaları Özetleri ve Uygulamaları	103
Vaka Analizi 7: Engine No. 1 vs ExxonMobil	112
Vaka Analizi 8: TESLA ESG Skorları.....	137
Vaka Analizi 9: Amazon ve Çalışma Koşulları ile İlgili Problemler	141
Vaka Analizi 10: Bankacılıkta Sürdürülebilirlik Uygulaması Örnekleri	169
Vaka Analizi 11: S&P Global Bankacılık Sektörü Önemlilik Analizi.....	173
Vaka Analizi 12: GABV Üyelerinin İlkeleri Uygulama Örnekleri.....	183
Vaka Analizi 13: Reasürans Maliyetlerinin Konut Sigortası Primlerine Etkisi	201
Vaka Analizi 14: Sürdürülebilir İnovatif Sigorta Çözümleri - Zurich Sigorta.....	205
Vaka Analizi 15: Amana Yatırım Fonları	222
Vaka Analizi 16: Carbfıx.....	326
Vaka Analizi 17: Türkiye'nin Yenilenebilir Enerji Sektörü.....	343
Vaka Analizi 18: SEC vs Vale	389
Vaka Analizi 19: John Deere ve Sürdürülebilirlikte Dijitalleşmenin Önemi.....	398
Vaka Analizi 20: Yapay Zeka ve Veri Bilimi ile Jeotermal Potansiyelin Ortaya Çıkarılması	402
Vaka Analizi 21: Sürdürülebilir AI Uygulamaları.....	404

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi, Archie B. Carroll, 1979	6
Şekil 2. Üçlü Kar-Zarar Çizgisi Teorisi5	7
Şekil 3. Donut Ekonomisi Modeli	30
Şekil 4. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri.....	36
Şekil 5. Çevre (E) Faktörleri	62
Şekil 6. Sosyal (S) Faktörleri.....	65
Şekil 7. Yönetişim Faktörleri (G).....	70
Şekil 8. Kısa Vadeli Paydaşlar.....	73
Şekil 9. ABD’de Kayıtlı Halka Açık Şirket Sayısı.....	75
Şekil 10. Paydaş Hedef Diagramı.....	85
Şekil 11. Birleşmiş Milletler Sorumlu Yatırım İlkeleri- ESG Yatırım Yaklaşımları.....	105
Şekil 12. Etki Yatırımı Pazar Haritası ve BM SDGs	114
Şekil 13. ESG Finansal Ekosistemi	119
Şekil 14. ESG Derecelendirme Pazarı	132
Şekil 15. ESG Derecelendirme Süreci	133
Şekil 16. Küresel Sürdürülebilirlik Tahvil İhraçları.....	148
Şekil 17. Sosyal Tahvil İhraçları.....	150
Şekil 18. Yıllara Göre ESG Tahvil İhraçları.....	153
Şekil 19. ESG Tahvillerinin Küresel Tahvil İhracındaki Payı.....	154

Şekil 20. Sürdürülebilirlik ve Bankacılık	164
Şekil 21. BM Sorumlu Bankacılık İlkeleri (Principles for Responsible Banking-PRBs)	167
Şekil 22. Bankalar ve Stratejik & Operasyonel Açından Sürdürülebilirlik	171
Şekil 23. Sürdürülebilirlik Riskleri ve Bankacılık	178
Şekil 24. Bankalar için Yapılandırılmış On Adım ESG Yaklaşımı	186
Şekil 25. Sigortacılık ve Sürdürülebilirlik	197
Şekil 26. Sigorta Şirketleri Risk Sınıflandırması	210
Şekil 27. Küresel ESG Raporlama Mimarisi	227
Şekil 28. Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları (ESRS)	248
Şekil 29. ESRS Önemlilik Analizi Karar Ağacı	254
Şekil 30. Sürdürülebilir Finans Düzenlemelerinin Kümülatif Sayısı	273
Şekil 31. Küresel Yeşil Taksonomi Durumu	274
Şekil 32. AB Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri	276
Şekil 33. SFDR Kapsamında Finansal Ürün Sınıflandırması	284
Şekil 34. SFDR Kapsamındaki Zorunlu Göstergeler	286
Şekil 35. AB Taksonomisi Temel Hedefleri	290
Şekil 36. AB Taksonomisi Temel Anahtar Performans Göstergeleri (KPIs)	293
Şekil 37. AB Taksonomisi Uyumluluk (Alignment) Kriterleri	294
Şekil 38. GHG Emisyonları ve GSYH	328
Şekil 39. İklim Riski ve Kırılganlık	346
Şekil 40. Yıllık Emisyonlar	347
Şekil 41. Türkiye Sürdürülebilirlik Kurumsal Çerçevesi	352
Şekil 42. Sürdürülebilirlik Raporlama Zorunluluğu	356
Şekil 43. 12 Adımda TSRS Uyumu	367

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Global Sürdürülebilirlik Riskleri ve Yatırımcılar İçin Potansiyel Etkileri	101
Tablo 2. Tematik Yatırımlar	109
Tablo 3. Küresel Sürdürülebilirlik Fonları İstatistikleri	116
Tablo 4. Çevresel Faktörlerin Finansal Tablolara Etkisi	129
Tablo 5. Sosyal Faktörlerin Finansal Tablolara Etkisi	130
Tablo 6. Yönetişim Faktörlerinin Finansal Tablolara Etkisi	131
Tablo 7. AB Taksonomisi Bankacılık Anahtar Performans Göstergeleri (KPIs)	189
Tablo 8. İslami Finans, ESG Yatırımı ve Değerlere Dayalı Yatırımın Temel Özellikleri	221
Tablo 9. Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları Konuları	252
Tablo 9. Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları Konuları (Devamı)	253
Tablo 10. Kuralcı vs Esnek Yaklaşım	275
Tablo 11. CSRD Raporlaması Kapsamında Şirketler	279
Tablo 12. AB – Sürdürülebilirlik Raporlaması İşletme Büyüklük Tanımları	281
Tablo 13. SFDR Kapsamında Finansal Ürün Sınıflandırması	285
Tablo 14. SFDR Kapsamındaki Ek Göstergeler: Çevresel (22) ve Sosyal (24)	287
Tablo 15. CSDDD Kapsamına Kapsama Giren Şirketler	301
Tablo 16. Kaliforniya İklim Yasaları (SB 253 & SB 261) Karşılaştırması	314
Tablo 17. Türkiye Göreli Yoksul Sayısı, Yoksulluk Oranı ve Yoksulluk Açığı	348

1. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS

1.1. Giriş

Sürdürülebilirlik, çevre, toplum ve ekonomi üzerindeki negatif etkileri en aza indirerek varlığını ve aynı zamanda gelişmeyi uzun vadeli olarak sürdürme kapasitesini ifade etmektedir. Bu, mevcut ihtiyaçları karşılama yeteneğini içerirken aynı anda gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılamalarını tehlikeye atacak sonuçları oluşturacak faaliyetlerden kaçınmak anlamına gelmektedir. Sürdürülebilirlik, çevresel koruma, sosyal sorumluluk ve ekonomik sürdürülebilirlik konularını göz önünde bulunduran bütünlükçü bir yaklaşımı kapsamaktadır.

Sürdürülebilirlik, Cambridge Sözlüğünde, “belirli bir dönem boyunca çevreye, topluma veya ekonomiye zarar vermeden devam edebilme niteliği” olarak tanımlanmaktadır. Oxford sözlüğü ise sürdürülebilirliği “belirli bir hızda veya seviyede sürdürülebilme yeteneği” olarak tanımlanmaktadır ve bu tanım çevresel bağlamda, ekolojik dengeyi sürdürmek için doğal kaynakların tükenmesinden kaçınmayı içermektedir.

Sosyal, çevresel ve ekonomik bir ideal olarak 1970’lerin sonlarında ve 1980’lerde ilk kez ortaya çıkan sürdürülebilirlik, 1990’ların gelmesiyle, kanun koyucuların ve düzenleyici otoritelerin dünyasında tanınmış bir terim haline gelmiştir. Günümüzde ise gündelik hayatın bir parçası haline gelmiş olup, marketlerin reyonlarına göz attığımızda “sürdürülebilir tarım” ile üretildiği iddia edilen “sürdürülebilir gıdaların” rafları emsallerinden daha da yüksek fiyatlar ile süslediğini görmekteyiz. Benzer şekilde Birleşmiş Milletler (BM), küresel istikrar stratejisi olarak uzun süredir “sürdürülebilir kalkınmayı” övmekte ve tüketiciler de giderek “iyi”, “sağlıklı” ve “çevreye duyarlı” sıfatlarını barındırdığını iddia eden “sürdürülebilir yaşam tarzlarına” önem vermektedir.

Örneğin, bir danışmanlık şirketi olan Price Waterhouse Coopers (PWC) tarafından 25 ülkeden 8975 tüketici ile yapılan araştırmada her 10 tüketiciden 8’i sürdürülebilir bir biçimde üretilen bir ürüne %5’e kadar daha fazla ödeyebileceği-

ni belirtmiştir¹. İngiltere Ulusal İstatistik Ofisi tarafından yapılan bir araştırmada ise araştırmaya katılanların %86,5'i çevre ile ilgili sorunların önüne geçmek için alışkanlıklarında değişikliklere gittiklerini belirtmiştir². Euromonitor International tarafından yapılan başka bir araştırmada ise, araştırmaya katılan şirketlerin %84'ü "sürdürülebilirlik size ne ifade ediyor?" sorusuna 'çevre üzerindeki etkiyi azaltmak' olarak cevap vermiştir³.

Benzer şekilde, Simon-Kucher & Partners tarafından yapılan araştırmaya göre 2022 yılında, dünya genelindeki tüketicilerin büyük çoğunluğu satın alma davranışlarının beş yıl öncesine kıyasla en azından biraz daha çevre dostu hale geldiğini belirtmektedir. Özellikle, ankete katılan tüketicilerin üçte birinden fazlası mütevazı bir değişiklik fark ederken, yaklaşık yüzde 30'u sürdürülebilir ürünleri önemli ölçüde daha sık satın aldıklarını söylemiştir. Araştırmaya katılan neredeyse her 10 katılımcıdan biri, çevresel açıdan sürdürülebilir olmak için yaşam tarzlarını değiştirdiklerini iddia etmektedir⁴.

Sürdürülebilirlik temel olarak, dünya kaynaklarının, taze su ve ham petrol dahil, birçok sınırlı kaynağını tüketen, küresel finans sistemlerinin çökmesine neden olan, dünya genelinde sosyal eşitsizliği körükleyen, halk sağlığını bozan ve kaynaklar ve ekosistem dengesini bozma pahasına sonsuz ekonomik büyümeyi yanlış bir şekilde savunarak insan medeniyetini felaketin eşiğine getiren ekonomik sistemin etkilerini azaltma ve mümkünse ortadan kaldırmayı amaçlayan yeni bir yaklaşımı ifade etmektedir. Sürdürülebilirlik, toplum, çevre ve ekonomi olmak üzere üç ilkenin kesişimi olarak ifade edilebilir ve bu üç konu arasındaki dengenin sağlanması sürdürülebilirliğin amacı olarak tanımlanabilir.

Bir işletmenin sürdürülebilir olabilmesi için aralarında hissedarlar, çalışanlar, toplum ve yerel halkın da bulunduğu paydaşlar üzerinde net zararının bulunmaması (Net-Zero) veya net pozitif bir etkisinin olması gerekmektedir. Basit bir yaklaşımla, işletme ekonomik kazanç elde ederken çevreye olumsuz etkide bulunmaması ve işletmenin uygulamaları insan haklarına ilişkin temel anlaşmalara aykırı olmamalıdır.

Sürdürülebilirlik konusunda yapılan bu kısa girişin ardından kitabın temel konusunu oluşturan Sürdürülebilir Finans konusuna yer verilecektir. Sürdürülebilir Finans, Avrupa Komisyonu tarafından, *genellikle yatırım kararları alınırken çevresel ve sosyal faktörlerin dikkate alındığı ve bu durumun da uzun vadeli ve sürdürülebilir faaliyetlere daha fazla yatırım yapılmasını sağladığı bir süreç* olarak ifade edilmektedir. Yatırımcıların, yatırım kuruluşlarının ve şirketlerin sürdürülebilirlik çabalarına dahil olacağı faaliyetlerin tümü sürdürülebilir finans çerçevesi altında toplanabilir. Sürdürülebilir finans, temel olarak Çevresel, Sosyal ve Yöneti-